

Лариса Мельничук

докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики

НАДУ при Президентіві України, к.держ.упр.

СОЦІАЛЬНЕ ЗГУРТУВАННЯ* ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

У межах статті проаналізовано теоретико-методологічні засади та прикладні аспекти дослідження категорії соціального згуртування. Узагальнено основні концептуальні підходи до визначення поняття, сутності, характерних ознак та вимірів соціального згуртування на аналітичному та політичному рівні. Окреслено та охарактеризовано основні стратегічні підходи до застосування концепції соціального згуртування у формуванні та впровадженні соціальної політики. Обґрунтовано правомірність концептуалізації соціального згуртування як принципу, мети та засобу політики, орієнтованої на забезпечення соціальних прав та благополуччя населення регіону шляхом спільної відповідальності усіх суб'єктів соціального розвитку.

Ключові слова: соціальне згуртування, соціальний розвиток регіонів, соціальна політика, управління соціальним розвитком

Larysa Mel'nichuk

doctoral Candidate of Social and Humanitarian politics Department,

NAPA under the President of Ukraine, Ph.D in Public Administration

SOCIAL COHESION AS A CONCEPTUAL BASIS FOR ENSURING SOCIAL DEVELOPMENT OF REGIONS

Formulation of the problem. The concept of social cohesion is seen as a modern trend of social development and priority benchmark policies aimed at erasing the socio-economic dividing lines within societies to achieve their sustainable and harmonious development. At the same time remain rather vague and abstract concept and content of social cohesion that actualizes the need for in-depth study of this social phenomenon and its conceptualization in order to ensure social development of regional systems.

The purpose of the article. Summary of major theoretical approaches to the definition, the essence, the characteristics of social cohesion, the definition of the main strategic approaches to the concept of social cohesion in shaping social policy conceptualization category of social cohesion in the context of social development of the country.

The paper main body. In this article, there is examined theoretical and methodological principals of the investigation of social cohesion category. There is fulfilled the analysis of the evolution of the concept of social cohesion development from classic social theories to modern inter-disciplinary investigations. There are outlined the main tendencies of theoretical discussion on scientific category of social cohesion, providing its consideration as a sympathy to the common good; mechanism of conflicts between groups; mutual benefit; resource of mutual understanding; discursive construct nationalism; resource of power; equality and insertion (inclusion).

Basing on scientific achievements of foreign specialists there are generalized the main conceptual approaches to the definition of notion, nature, features and dimensions of social cohesion. There is demonstrated multilevel, multidimensional and dynamic nature of this social phenomenon that leads to the integrated definition of social cohesion, which generally should contain all aspects of this complex phenomenon. These are: economic (social solidarity, lack of inequality and isolation, equal rights), social (social order and social control, social networks and social capital, general acceptance), cultural (shared values, civic culture, territorial belonging and identity, social connections) and political (participation of all and legitimacy). There is examined the definition of social cohesion at the national (Canada, France, Australia, New Zealand, Denmark) and international (United Nations, European Union, Council of Europe, the Organization for Economic and Social Development) level. There are described and characterized the main strategic approaches to the concept of social cohesion in forming of social policy, including, above all, social inclusion, cohesion of territories, formation of social capital; raising of social quality; ensuring of human rights.

Conclusions of the research. There is clarified the role of the concept of social cohesion as a paradigmatic basis for ensuring social development of regions, and for it there is grounded the necessity to conceptualize the category of social cohesion in such interrelated dimensions as principle, aim and method of policy, directed on realization of the rights of each person and achievement of the welfare of population of the appropriate territory through joint responsibility of all subjects of social development.

Key words: social cohesion, social development of regions, social policy, public administration of the social development

* Термін «згуртування» походить від англійського «cohesion», переклад якого українською мовою має значну кількість відповідників, для прикладу, «згуртування», «згуртованість», «єднання», «спільність», «єдність», «солідарність». У вітчизняних публікаціях досить часто використовуються терміни «згуртованість», «соціальна згуртованість». Проте, зважаючи, що у суспільних науках «cohesion» тлумачиться і як ознака соціальних систем, і як процес, спрямований на об'єднання і зміцнення суспільства, тобто категорія «social cohesion» позначає не лише статичний, а й динамічний характер цього суспільного феномену, найбільш відповідним його перекладом, на наш погляд, є термін «згуртування», яким і будемо оперувати у нашому дослідженні.

Лариса Мельничук

докторант кафедри соціальної та гуманитарної політики

НАГУ при Президенті України, кандидат наук державного управління

СОЦИАЛЬНОЕ СПЛОЧЕНИЕ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ

В статье проведен анализ теоретико-методологических основ исследования категории социального сплочения. Обобщены основные концептуальные подходы к определению понятия, сущности, отличительных признаков и измерения социального сплочения. Определены основные стратегические подходы к применению концепции социального сплочения в формировании социальной политики. В целом обоснована правомерность концептуализации социального сплочения как принципа, цели и средства политики, ориентированной на обеспечение социальных прав и благополучия населения региона путем совместной ответственности всех субъектов социального развития.

Ключевые слова: *социальное сплочение, социальное развитие регионов, социальная политика, управление социальным развитием*

Постановка проблеми

В умовах надзвичайно складних, багатотекторних, динамічних змін в усіх сферах суспільного буття, за яких поглиблюються проблеми соціального розвитку як окремих країн, так і їх територіальних утворень, дедалі більшого значення набуває звернення до таких теоретичних конструктів, які значною мірою синтезують у собі пояснення причин суспільних проблем та засоби їх розв'язання. Надбанням останніх десятиліть стала поява концепцій, що мають на меті відповісти на виклики, які постали перед соціумом на межі двох тисячоліть, та сприяти забезпеченню добробуту й високої якості життя населення. До їх числа відноситься й концепція соціального згуртування, яка розглядається як сучасний тренд соціального розвитку та пріоритетний орієнтир політики, спрямованої на стирання соціально-економічних розділових ліній всередині соціумів з метою досягнення їх стійкого та гармонійного розвитку.

Водночас на відміну від значення, яке надається соціальному згуртуванню, залишаються досить абстрактними та розпливчастими його поняття та зміст, почасти спірними відмічаються й причинно-наслідкові зв'язки між соціальним згуртуванням та різними сферами життя суспільства, в тому числі соціальної, що актуалізує необхідність проведення глибоких, комплексних досліджень цього суспільного явища, концептуалізації соціального згуртування у цілях забезпечення соціального розвитку регіональних систем.

Соціальне згуртування виступає міждисциплінарною категорією, яка застосовується у різних галузях знань, серед яких соціологія, соціальна психологія, економіка, політологія, державне управління тощо. Водночас система вітчизняних наукових досліджень фокусується переважно на вивченні категорії соціального капіталу, яка в західній суспільній думці розглядається як синонім соціального згуртування або як його конститутивний (визначальний) елемент. Зокрема, фундаментальні та прикладні дослідження соціального капіталу здійснюються у провідних науково-дослідних установах, наукових центрах та освітньо-наукових закладах. Соціальний капітал виступає предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців, до списку яких належать У. Алейнікова, О. Балакірева, В. Гесць, М. Герман, О. Демків, М. Лесечко, М. Небава, О. Петроє, О. Сидорчук, Л. Стрельникова та інші.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Разом з тим, наявні й окремі публікації вітчизняних фахівців, присвячені розгляду категорії соціального згуртування як феномену суспільно-політичного розвитку (В. Ханстантинов), як доктрини забезпечення стійкості розвитку суспільства (А. Колот), у контексті визначення соціально-трудова аспектів соціального згуртованості, оцінки рівня соціального згуртування (В. Кирилюк, Т. Кицак), європейської практики формування та реалізації політики соціального згуртування (О. Оржель, О. Пошедін) тощо.

Проте найбільшого поширення дослідження соціального згуртування набули у зарубіжному науковому середовищі. Зокрема, найбільш цитованими є сучасні публікації таких дослідників, як Г. Беллеттіні, П. Бернед, Р. Бергер-Шмітт, Д. Вайт, М. Вулкок, Дж. Дейтон-Джонсон, Дж. Дженсон, В. Істерлі, Е. Кернс, М. Кронауер, Т. Малоутас, Дж. Муді, Х-Г. Нолль, Р. Патнем, Дж. Рітзен, Б. Ротстайн, Д. Стал, Р. Форрест, Н. Фрідкін, Е. Чієсі та інші.

Незважаючи на вагомий науковий доробок та належним чином оцінюючи роль наявних публікацій за проблематикою соціального згуртування, доводиться констатувати відсутність загальноновизнаної концепції, що унеможливує формування цілісної системи знання про це явище та ускладнює розробку практичних заходів державно-управлінського впливу на процеси соціальних змін, в тому числі регіонального рівня, що й обумовило вибір теми цієї роботи.

Мета статті: узагальнення основних теоретичних підходів до визначення поняття, сутності, характерних ознак соціального згуртування, визначення основних стратегічних підходів до застосування концепції соціального згуртування у формуванні соціальної політики, концептуалізація категорії соціального згуртування у цілях забезпечення соціального розвитку регіонів країни.

Концептуалізація ідеї соціального згуртування має більш ніж столітню історію, початок якої науковою спільнотою ідентифікується переважно з публікацією роботи Е. Дюркгейма «Про поділ суспільної праці» (1893 р.). Видатний французький соціолог саме в поділі праці вбачав основу для відтворення і формування єдності (згуртованості) в суспільствах сучасного типу. Визнаючи відсутність чіткого визначення поняття соціального згуртування та неможливість його безпосереднього вимірювання, ключовими

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Мета

Виклад основного матеріалу

факторами цього феномену Е. Дюркгейм визначає спільну прихильність та солідарність. Він обґрунтовує наявність в суспільстві двох типів солідарності: механічної, яка відноситься до традиційної рівномірності колективних цінностей і переконань, та органічної, що є результатом сучасних відносин між людьми, які здатні працювати разом, розвиваючи автономну особистість, а також базується на злагоді, заснованій на функціональному поділі праці. Саме ці часткові аспекти виступають в якості внеску до сучасного визначення соціального згуртування, зокрема, заснованого на соціальних зв'язках, спільних цінностях, почутті приналежності й здатності працювати разом.

Методологічні підходи та теоретичні передумови розробки концепції соціального згуртування в різний час та різною мірою були також закладені у фундаментальних роботах багатьох інших загальновідомих представників соціальної теорії, серед яких, зокрема, У. Бейкер, Г. Беккер, П. Бурд'є, М. Вебер, Дж. Коулмен, Дж. Локк, Г. Лоурі, Р. Мертон, Т. Парсонс, Р. Патнем, В. Самнер, А. Сміт, А. Токвіль, Ю. Хабермас, Ф. Фукуяма та інші. Синтезуючи науковий доробок зазначених учених, російські соціологи розділяють вчення про соціальне згуртування як наукову категорію на п'ять теоретичних напрямів:

- соціальне згуртування як прихильність спільному благу;
- соціальне згуртування як механізм конфліктів між групами;
- соціальне згуртування як взаємна користь чи ресурс взаєморозуміння;
- соціальне згуртування як дискурсивний конструкт націоналізму;
- соціальне згуртування як ресурс влади [3].

Проте західні аналітики виокремлюють три ключові теорії, які покладені у сучасне розуміння концепції соціального згуртування: теорія солідарності, теорія соціального капіталу та теорія демократії [11, с. 8–13].

Сучасні дискусії навколо соціального згуртування, крім того, вміщують два основних підходи: академічний та політичний [6]. Академічний дискурс орієнтований на формування теоретичних основ соціального згуртування, ідентифікацію самого феномену та його причинно-наслідкових зв'язків з різними сферами суспільного життя, створення основи для вимірювання соціального згуртування різних спільнот (місцевих, регіональних, національних чи транснаціональних). У межах цього підходу забезпечено багате обговорення різних рівнів, аспектів та змістовних меж соціального згуртування. Проте, незважаючи на досягнутий у науковому колі прогрес у визначенні концепції соціального згуртування, її понятійний спектр залишається надзвичайно широким і розпливчастим та охоплює чималу кількість аспектів, які слугують відправною точкою при трактуванні поняття соціального згуртування. Водночас з усього їх масиву основними складовими елементами британськими дослідниками Е. Кернсом та Р.Форрестом виокремлено:

- спільні цінності та громадянська культура (соціально згуртованим є суспільство, в якому члени поділяють спільні цінності, що дозволяють їм визначити загальні цілі й завдання, і мають загальний набір моральних принципів та кодексів

поведінки, через які вони вибудовують відносини між собою);

- соціальний лад і соціальний контроль (соціальне згуртування розглядається як відсутність загального конфлікту в суспільстві чи будь-який інший серйозний виклик існуючому порядку та системі);
- соціальна солідарність і скорочення нерівності багатства (соціальне згуртування в суспільстві відноситься до гармонійного розвитку суспільства та його установчих груп для досягнення спільних економічних, соціальних та екологічних стандартів);
- соціальні мережі та соціальний капітал (згуртоване суспільство містить високу ступінь соціальної взаємодії в рамках громад і сімей);
- територіальна приналежність і самобутність (соціальне згуртування забезпечує приналежність до певного місця, просторову ідентифікацію та мобільність) [12].

На сьогодні зазначена класифікація понятійного спектру концепції соціального згуртування проходить «червоною лінією» через переважну більшість сучасних досліджень.

Теоретичні дебати не усунули суперечності між різними визначеннями соціального згуртування, однак яскраво продемонстрували, що дефініційний вибір має суттєві наслідки для теоретико-методологічного позиціонування будь-якої частини дослідження соціального згуртування.

В розвиток аналітичних дискусій емпіричними дослідженнями обґрунтовано багатомірну інтерпретацію соціального згуртування, вперше запропоновану канадським професором політології Дж. Дженсон, що включає такі виміри, як: приналежність / ізоляція; включення / виключення; участь / пасивність; визнання / відторгнення; легітимність / незаконність [11, с. 15–17]. Згодом канадський соціолог П. Бернед цей перелік доповнив ще одним виміром – рівність/нерівність – та систематизував його, з одного боку, за сферами діяльності (економічна, політична та соціально-культурна), з іншого, відповідно до формального чи змістовного характеру виміру [5, с. 56–57]). Запропонована інтегрована схема лягла в основу подальшого наукового аналізу категорії соціального згуртування багатьох зарубіжних дослідників.

Відтак, у науковій літературі сформувалася позиція інтегрованого визначення соціального згуртування, зважаючи на багаторівневий та багатомірний характер цього суспільного явища, що в цілому має вміщувати усі або переважну більшість його аспектів. Зокрема, для цілей політики соціального згуртування пропонується враховувати сукупність таких аспектів, як: економічні (соціальна солідарність, відсутність нерівності та ізоляції, рівноправність), соціальні (соціальний порядок і соціальний контроль, соціальні мережі й соціальний капітал, загальне визнання), культурні (спільні цінності, громадянська культура, територіальна приналежність та ідентичність, соціальні зв'язки) та політичні (участь та легітимність) [9, с. 43–46].

Аналіз літератури з питань соціального згуртування засвідчує також відсутність єдиної позиції щодо природи причинних зв'язків цього явища з іншими аспектами соціального, економічного і політичного життя. Окремі

дослідження обґрунтовують соціальне згуртування як незалежну змінну, «генератор результатів», інші – як наслідок, результат дій в одній або декількох сферах. Проте в цілому причинно-наслідкові зв'язки чітко не встановлені, можливо лише говорити про наявність кореляції, а тому спостерігається зростаюча тенденція розгляду соціального згуртування в інтерактивному, а не односпрямованому відношенні [4, с. 19–22].

Водночас відсутність універсально визнаного визначення соціального згуртування, його суперечлива концептуалізація в науковій літературі жодним чином не применшила значення соціального згуртування для сучасної соціальної політики, що зумовило актуалізацію політично орієнтованого напрямку досліджень соціального згуртування, спрямованого на визначення, обґрунтування, використання цього концепту як пріоритету/стратегії політичних дій у соціальній сфері.

Політичний дискурс, який переважає в сучасній літературі, не обминаючи понятійних питань та проблем вимірювання соціального згуртування, фокусується

переважно на видах втручань, які можуть запобігти негативному впливу або відновленню соціального згуртування. Крім того, він ідентифікує акторів, які можуть втрутитися в якості посередника для пом'якшення зовнішнього впливу або сприяння соціальному згуртуванню.

Окрім цього, соціальне згуртування на сьогодні виступає фундаментальною категорією соціальної політики у ряді країн, а також є предметом досліджень та/чи стратегічним орієнтиром у діяльності низки міжнародних організацій, зокрема, Організації Об'єднаних Націй (ООН), Європейського Союзу (ЄС), Ради Європи (РЄ), Світового Банку (СБ), Організації економічного та соціального розвитку (ОЕСР). Проте різні країни використовують різні визначення соціального згуртування, що відображає їх власні традиції, історію, культуру й інститути, а різні організації переважно тлумачать соціальне згуртування залежно від основної місії їх діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення соціального згуртування на національному та міжнародному рівні

Країна/ Інституція	Тлумачення
Австралія	Зв'язок між спільнотами людей, які співіснують, взаємодіють і підтримують один одного, допомагаючи матеріально та здійснюючи обмін групових вірувань, звичаїв і очікувань
Данія	Ситуація, де кожен має доступ до створення базових соціальних відносин в суспільстві, участі у трудовому, соціальному, політичному житті і діяльності в громадянському суспільстві
Канада	Триваючий процес розвитку спільноти загальних цінностей, спільних викликів та рівних можливостей в Канаді, заснований на почутті довіри, надії і взаємності серед всіх канадців
Нова Зеландія	Характеристика суспільства, в якому різні групи й інститути ефективно об'єднані, незважаючи на відмінності. Соціальне згуртування відображає високий ступінь готовності до спільної роботи з урахуванням різних потреб і пріоритетів та потребує наявності таких умов, як: індивідуальні можливості, включаючи освіту, роботу, здоров'я; сімейне благополуччя, в тому числі відповідальність батьків; сильні спільноти та громади; національна ідентичність.
Франція	Сукупність соціальних процесів, які допомагають прищепити людям почуття приналежності до однієї спільноти і відчуття, що вони визнані в якості членів цієї спільноти
ЄС	Висловлення солідарності між державами членами та регіонами Європейського Союзу з метою збалансованого розвитку на усій території ЄС, зменшення структурних розбіжностей між регіонами, досягнення рівних можливостей для всіх
ОЕСР	Суспільство є згуртованим, якщо воно працює в напрямку благополуччя всіх своїх членів, бореться з ізоляцією та маргіналізацією, створює почуття приналежності, сприяє зміцненню довіри і пропонує своїм членам можливість вертикальної соціальної мобільності. Соціальне згуртування поєднує у собі три різних виміри: соціальну інтеграцію, соціальний капітал та соціальну мобільність
ООН	Інклюзивні товариства є стабільними, безпечними, толерантними, поважають різноманітність, рівність можливостей та участь усіх. Діалектичний взаємозв'язок між механізмами соціальної інтеграції та реакції людей, сприйняття і ставлення до способів, в яких ці механізми діють у формуванні почуття приналежності в суспільстві
РЄ	Здатність суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів, мінімізуючи диспропорції і уникаючи маргіналізації, управляти відмінностями й розбіжностями і забезпечувати засоби досягнення добробуту для всіх членів
СБ	Соціальне згуртування описує природу і якість відносин людей і груп в суспільстві, передбачає зближення між групами в суспільстві, яке забезпечує рамки, в яких спільноти можуть, як мінімум, мирно співіснувати. Таким чином, соціальне згуртування пропонує міру передбачуваності для взаємодії людей і груп, які, в свою чергу, забезпечують стимули для колективних дій.

Джерело: складено автором за [8; 10; 13-16]

За такого розмаїття визначень та тлумачення змісту соціального згуртування видається вкрай важким здійснення «дефініційного вибору», від якого залежать відповіді на ключові запитання: «що має аналізуватися, що має вимірюватися та які політичні дії мають рекомендуватися» [4].

Відповідно у соціально-політичному дискурсі панують різні підходи до розуміння соціального згуртування як політичної стратегії. Посилаючись на дослідження міжнародних експертів, основними з них є підходи:

- соціальної інтеграції, за якого згуртування розглядається як соціальна ізоляція, при цьому увага політиків фокусується на негативних видимих наслідках соціального згуртування, діагностиці трижовних його ознак, як то бідність, безробіття тощо, та подолання яких має забезпечуватися шляхом впровадження політики соціальної інтеграції;
- згуртування територій, заснованого на принципах територіальної солідарності, соціального вирівнювання регіонів, забезпечення рівних можливостей для всіх осіб, незалежно від території проживання, та розгляді-аналізі позитивних видимих ефектів соціального згуртування (рівність можливостей, доступ до ресурсів тощо). Відповідно застосовується у реалізації регіональної політики;
- соціального капіталу, в основі аналізу якого є невидимі компоненти соціального згуртування (довіра, спільні цінності, неформальні зв'язки тощо), тобто ті фактори, що сприяють координації та співпраці різних зацікавлених осіб і роблять більш ефективною спільноту, відповідно акцент у політиці зпоміж іншого має робитися на заходи, спрямовані на зміцнення соціальних відносин, зв'язків, взаємодій та розвиток громадянських ініціатив;
- соціальної якості, що розглядається як стандарт для оцінки економічного і соціального прогресу та залежить від чотирьох соціальних характеристик: економічної безпеки; соціальної інтеграції; соціальної згуртованості; автономії і можливостей. Цей підхід зачіпає усі сфери повсякденного життя і дозволяє розробляти стратегічні рішення на базі комплексної оцінки соціальних процесів, передбачає певну взаємодію між різними областями соціальних дій, робить акцент на досягненні об'єктивного благополуччя, що залежить від ролі різних учасників в їх конкретних функціях;
- доступу до прав, активний та інтегрований підхід, який поєднує у собі ключові аспекти усіх вищезазначених стратегій, водночас робить акцент на здатності суспільства в цілому, в комплексі забезпечити права кожного громадянина шляхом спільної відповідальності різних суб'єктів соціальної сфери, тобто фокусується на розгляді та узгодженому визначенні ролей та обов'язків гравців по відношенню до загальної мети – суспільного благополуччя. За такого підходу соціальне згуртування виступає ключовим принципом основних напрямів соціально-економічної політики держави, її кінцевою метою та інструментом досягнення соціальних цілей. Дотримуючись цього підходу, зокрема, Рада

Європи визначає соціальну згуртованість як здатність суспільства забезпечити добробут усіх своїх членів, мінімізуючи нерівність і уникаючи поляризації; розглядає суспільний добробут в чотирьох аспектах: справедливості (рівності) в доступі до прав, гідності і визнання кожної людини, самостійності та особистої самореалізації, можливості участі в якості повноправного члена суспільства; та покладає відповідальність за забезпечення добробуту усіх на різні зацікавлені сторони у суспільстві, тобто базуючись на концепції спільної відповідальності [7, с. 29-39].

Водночас, вкладаючи у зміст соціального розвитку регіону «розширення можливостей регіональних систем для задоволення соціальних потреб та інтересів населення певної території» [2, с. 63], отже й реалізації соціальних прав людини, оскільки саме вони покликані «забезпечити задоволення найважливіших життєвих потреб людини, гарантувати їй гідний рівень життя та вільний розвиток, який дає можливість реалізації здібностей самої людини» [1, с. 78], у процесі аналізу державно-управлінського впливу на процеси соціальних змін регіональних систем цілком правомірним є використання концепції соціального згуртування, заснованої на доступі до прав та спільній відповідальності усіх соціальних суб'єктів, імплементації її у практику соціальної політики, в тому числі, забезпечення соціального розвитку регіонів.

Здійснений аналіз теоретичних дискусій щодо наукової категорії соціального згуртування, основних концептуальних підходів до визначення її сутності, характерних ознак та вимірів, демонструє багатоаспектний, багатовимірний та інтерактивний характер цього суспільного явища, що спонукає до інтегрованого визначення й застосування поняття соціального згуртування.

Відповідно розгляд та аналіз основних стратегічних підходів до застосування концепції соціального згуртування у формуванні соціальної політики, серед яких, передусім, соціальна інтеграція, згуртування територій, формування соціального капіталу; підвищення соціальної якості; забезпечення прав людини, свідчить про доцільність застосування концепції соціального згуртування, заснованої на доступі до прав кожного та спільній відповідальності усіх зацікавлених сторін. Отже, правомірною є концептуалізація категорії соціального згуртування у таких взаємопов'язаних вимірах, як принцип, ціль та засіб політики, спрямованої на досягнення благополуччя населення відповідної території шляхом спільної відповідальності усіх суб'єктів соціального розвитку.

Водночас критична недостатність наукових розробок з порушених питань зумовлює здійснення подальших досліджень щодо формування системи державного управління розвитку соціальної сфери регіонального рівня, визначення найбільш ефективних інструментів впливу органів влади на соціальні процеси, в тому числі, у контексті концепції соціального згуртування.

Література.

1. Кулачок-Тітова Л. В. Право на соціальне забезпечення та інші соціальні права людини в міжнародних правових актах / Л. В. Кулачок-Тітова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. – 2013. – № 1077, – Вип. 15. – С. 82–85.

2. Мельничук Л. М. Соціальний розвиток регіонів як об'єкт управлінського впливу: термінологічний аналіз / Л. М. Мельничук // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. – Л. : ЛПІДУ НАДУ, 2015. – Вип. 43. – С. 58-64.

3. Ярская-Смирнова Е. Р. Социальная сплоченность: направления теоретической дискуссии и перспективы социальной политики / Е. Р. Ярская-Смирнова, В. Н. Ярская // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2014. – Т. 17, № 4. – С. 41–61.

4. Beauvais C. Social Cohesion: Updating the State of the Research / C. Beauvais, J. Jenson // Canadian Policy Research Networks Discussion Paper. – 2002. – No. FJ22. – 45 p.

5. Bernard P. La Cohésion sociale: critique d'un quasi-concept / P. Bernard // Lien social et Politiques–RIAC. – 1999. – Vol. 41. – pp.47-59.

6. Chan J. Reconsidering Social Cohesion: Developing a Definition and Analytical Framework for Empirical Research / J. Chan, H.-P. To, E. Chan // Social Indicators Research. – 2006. – Vol. 75. – pp. 273-302.

7. Concerted development of social cohesion indicators: methodological guide. – Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2005. – 234 p.

8. Economic and social cohesion // Glossary, available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/e/economic-and-social-cohesion

9. Fenger M. Deconstructing social cohesion: towards an analytical framework for assessing social cohesion policies / M. Fenger // Corvinus journal of sociology and social policy. – 2012. – Vol.3. – No 2, pp. 39–54.

10. Final Report on Social Cohesion / The Standing Senate Committee on Social Affairs, Science and Technology (1999) // The official site of Parliament of Canada, available at: <http://www.parl.gc.ca/Content/SEN/Committee/361/SOCI/rep/repfinaljun99-e.htm>

11. Jenson J. Mapping Social Cohesion: The State Canadian Research // Canadian Policy Research Networks Study. – 1998. – No FJ03. – 64 p.

12. Kearns A. Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood / A. Kearns, R. Forrest // Urban Studies. – 2000. – Vol. 38. – No. 12. – pp. 2125-2143.

13. New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion, available at: http://www.coe.int/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/Conf2011/ActionPlan_en.pdf

14. Norton A. Social Cohesion: Theoretical Debates and Practical Applications with Respect to Jobs : Background Paper for the World Development Report 2013 / A. Norton, A. de Haan, available at: http://siteresources.worldbank.org/EXTNWDR2013/Resources/8258024-1320950747_192/8260293-1320956712276/8261091-1348683883703/WDR2013_bp_Social_Cohesion_Norton.pdf

15. Perspectives on Global Development 2012: Social Cohesion in a Shifting World. – Paris : OECD Publishing, 2011 – 263 p.

16. Theme of social cohesion intimately linked with United Nations work world-wide (2007), available at: <http://www.un.org/News/Press/docs/2007/sgsm11269.doc.htm>.